

5.4. ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΣ

Εννοιολόγηση του θρησκευτικού φανατισμού.

1. Ζαμπίκος, Μ., *Θρησκευτικός φανατισμός* (2010).**Ο Νεομάρτυρας Άγιος Ακάκιος ο Ασβεστοχωρίτης**

Ο Αθανάσιος (κοσμικό όνομα του Ακακίου) καταγόταν από το Νεοχώρι (σημερινό Ασβεστοχώρι) της Θεσσαλονίκης.

Οι γονείς του [...] αναγκάζονται να παραδώσουν τον εννιάχρονο Αθανάσιο σε κάποιον υποδηματοποιό, για να του διδάξει την τέχνη του. Η σκληρή συμπεριφορά του αφεντικού του και η κακομεταχείριση τον εξώθησαν στην εξωμοσία, προκειμένου να απαλλαγεί από τα βάσανα, για να ζήσει μια καλύτερη ζωή. Υιοθετήθηκε από τον Τούρκο ηγεμόνα της περιοχής Ισούφ Μπέη κι έμεινε κοντά του εννιά χρόνια.

Σε ηλικία δεκαοχτώ ετών και εξαιτίας προβλημάτων που είχε με τη μηριά του συκοφαντήθηκε και εκδιώχθηκε. Τότε άρχισε ο δρόμος της επιστροφής. Γυρίζει κοντά στους γονείς του, στη Θεσσαλονίκη. Ακολουθώντας τις συμβουλές τους μεταβαίνει στο Άγιον Όρος, όπου [...] καταλήγει τελικά στη Σκήτη του Τιμίου Προδρόμου [...]. Γίνεται μοναχός με το όνομα Ακάκιος και έπειτα από διάστημα έντονης ασκήσεως, έχοντας τις ευλογίες των πατέρων, ξεκινάει στις 10 Απριλίου 1816 για την Κωνσταντινούπολη, για να ξεπλύνει τη ντροπή που ένωθε [...].

Το Σάββατο 29 Απριλίου, αφού προετοιμάστηκε κατάλληλα λαμβάνοντας τα άχραντα μυστήρια, φτάνει «εις τό ανώτατον κριτήριο των Οθωμανών», όπου ομολογεί δημοσίως και με παρρησία την πίστη του στον Χριστό [...]. Στην προσπάθειά τους να τον μεταπείσουν, τον φυλακίζουν, τον

κολακεύουν, τον εκφοβίζουν, του δίνουν υποσχέσεις, τον βασανίζουν. Δεν τον κλονίζουν όμως. Και όταν βλέπουν το σταθερό του φρόνημα, καταλαβαίνουν πως μάταια κοπιάζουν. Αποφασίζουν, λοιπόν, να τον σκοτώσουν. Έτσι, την 1η Μαΐου 1816 [...] «εις τόπον καλούμενον Δακτυλόπορτον» ο Ακάκιος παρέδωσε διά του ξίφους το αίμα του.

Από την ιστοσελίδα της Ι. Μ. Νεαπόλεως και Σταυρουπόλεως

1. Σύνταγμα Ελλάδος

[ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ - Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα]

Άρθρο 13: (Θρησκευτική Ελευθερία)

1. Η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη. Η απόλαυση των ατομικών και πολιτικών δικαιωμάτων δεν εξαρτάται από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις καθενός.
2. Κάθε γνωστή θρησκεία είναι ελεύθερη και τα σχετικά με τη λατρεία της τελούνται ανεμπόδιστα υπό την προστασία των νόμων. Η άσκηση της λατρείας δεν επιτρέπεται να προσβάλλει τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Ο προσηλυτισμός απαγορεύεται.
3. Οι λειτουργοί όλων των γνωστών θρησκειών υπόκεινται στην ίδια εποπτεία της Πολιτείας και στις ίδιες υποχρεώσεις απέναντί της, όπως και οι λειτουργοί της επικρατούσας θρησκείας.
4. Κανένας δεν μπορεί, εξαιτίας των θρησκευτικών του πεποιθήσεων, να απαλλαγεί από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων προς το Κράτος ή να αρνηθεί να συμμορφωθεί προς τους νόμους.

Σύνταγμα της Ελλάδος, άρθρο 13, 2013, Βουλή των Ελλήνων.

2. ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΓΙΑ ΤΑ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ (Ο.Η.Ε., 1948)

ΑΡΘΡΟ 18

Κάθε άτομο έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της σκέψης, της συνείδησης και της θρησκείας. Στο δικαίωμα αυτό περιλαμβάνεται η ελευθερία για την αλλαγή της θρησκείας ή πεποιθήσεων, όπως και η ελευθερία να εκδηλώνει κανείς τη θρησκεία του ή τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις, μόνος ή μαζί με άλλους, δημόσια ή ιδιωτικά, με τη διδασκαλία, την άσκηση, τη λατρεία και με την τέλεση θρησκευτικών τελετών.

ΑΡΘΡΟ 26

1. Καθένας έχει δικαίωμα στην εκπαίδευση. Η εκπαίδευση πρέπει να παρέχεται δωρεάν, τουλάχιστον στη στοιχειώδη και βασική βαθμίδα της. Η στοιχειώδης εκπαίδευση είναι υποχρεωτική. Η τεχνική και επαγγελματική εκπαίδευση πρέπει να εξασφαλίζεται για όλους. Η πρόσβαση στην ανώτατη παιδεία πρέπει να είναι ανοικτή σε όλους, υπό ίσους όρους, ανάλογα με τις ικανότητες τους.

3. ΜΑΛΑΛΑ ΓΙΟΥΣΑΦΖΑΪ, Η μαθήτρια που αφήφισε τους Ταλιμπάν

Τα χέρια του δολοφόνου έτρεμαν, λες και δεν πίστευε απόλυτα στη φριχτή αποστολή που του είχαν αναθέσει. Ίσως γ' αυτό η Μαλάλα Γιουσαφζαΐ, εννέα μήνες μετά τη δολοφονική απόπειρα εναντίον της κατάφερε να σταθεί στην αίθουσα του ΟΗΕ τον Ιούλιο στα 16α γενέθλια της, και να μιλήσει για το δικαίωμα των κοριτσιών στην εκπαίδευση. Ένα κομμάτι του κρανίου της είναι από τιτάνιο, το αριστερό της μάτι έχει προβλήματα και η ακοή της αποκαταστάθηκε με τη βοήθεια εμφυτεύματος. Η σφαίρα του Πακιστανού Ταλιμπάν, ο οποίος ανέβηκε στο σχολικό λεωφορείο της στις 9 Οκτωβρίου του 2012, δεν της άφησε ούτε κινητικές, ούτε νευρολογικές βλάβες, ούτε και της στέρησε τη θέληση να συνεχίσει να παλεύει.

Όταν το 2009, οι Ταλιμπάν κυριάρχησαν στην απομακρυσμένη κοιλάδα Σουάτ του Πακιστάν, απαγορεύοντας την εκπαίδευση των κοριτσιών η δωδεκάχρονη τότε Μαλάλα μίλησε για τη "χειρότερη μέρα της ζωής" της. Ήταν το ξεκίνημα της εκστρατείας της, στην οποία τη στήριξαν η αναλφάβητη μητέρα της και ο δάσκαλος πατέρας της. Στην πορεία βρήκε κι άλλους υποστηρικτές σε δυτικές πρωτεύουσες, που αναζητούσαν επιχειρήματα για τον δεκαετή αιματηρό πόλεμο εναντίον των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν και στο Πακιστάν.

Μπερσή, Ευρ., ΜΑΛΑΛΑ ΓΙΟΥΣΑΦΖΑΪ, Η μαθήτρια που αψήφισε τους Ταλιμπάν.
Στο περ. Κ (εφημ. Η Καθημερινή), τ. 552 (29/12/2013).

Διαστάσεις του θρησκευτικού φανατισμού. Η θέση του Χριστιανισμού.

1. Έννοια του φανατισμού

«Φανατισμός (fanum = ιερό) γενικά ονομάζεται η αποκλειστική και με πάθος προσπάθεια επιβολής των ιδεών ενός ατόμου ή μιας ιδεολογίας. Ο φανατικός δεν ανέχεται αντίθετες απόψεις και είναι πρόθυμος να χρησιμοποιήσει βία για να αντιμετωπίσει τους αντιπάλους του. Σχεδόν συνώνυμη είναι και η μισαλλοδοξία (μίσος για τις απόψεις του άλλου) [...]. Ο θρησκευτικός φανατισμός έχει πολλές μορφές: εμφανίζεται με τη μορφή της θρησκοληψίας (σχολαστικής τήρησης θρησκευτικών εντολών με δεισιδαιμονικά και ψυχοπαθολογικά χαρακτηριστικά), του πουριτανισμού (άκριτης αυστηρότητας στην ηθική καθαρότητα), του συντηρητισμού (προσκόλλησης στο παρελθόν) ή του προσηλυτισμού (στρατολόγησης οπαδών με δόλια μέσα). Σε μεγάλες κοινωνικές ομάδες μπορεί να πάρει μορφές, όπως η θεοκρατία (διοίκηση του κράτους με θρησκευτικούς νόμους) ή ο θρησκευτικός επεκτατισμός (με κάθε μέσον προσπάθεια επέκτασης μιας θρησκείας, όπως συνέβη με τον Ισλαμισμό). Έδαφος για να ριζώσει ο φανατισμός είναι κυρίως το χαμηλό μορφωτικό επίπεδο των ανθρώπων, η άγνοια, η έλλειψη δημοκρατικής διαπαιδαγώγησης και διαμόρφωσης δημοκρατικής συνείδησης (άρνηση της άλλης άποψης) και η μειωμένη κριτική ικανότητα».

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Β' Λυκείου, ΔΕ 21, σ. 173-175.

2. Μισαλλοδοξία

Το πρώτο γνώρισμα του φανατικού είναι η μισαλλοδοξία του. Χωρίς να ενδιαφερθεί καν να μάθει τι ακριβώς υποστηρίζουν οι αντίπαλοί του, απορρίπτει ευθύς εξ αρχής κάθε θέση τους ως εσφαλμένη και στη συνέχεια ψάχνει να βρει τα επιχειρήματα για την απόρριψη. Άλλωστε βλέπει πάντα τα πράγματα άσπρα – μαύρα, χωρίς καμιά ενδιάμεση απόχρωση. Όλες οι δικές του απόψεις είναι σωστές, ενώ όλες οι διαφορετικές απόψεις είναι εσφαλμένες. Αυτή η στάση του φανατικού προέρχεται από την πεποίθησή του ότι οι δικές του απόψεις και πράξεις είναι απόλυτα σωστές και ορθές. Καμιά αμφιβολία δεν γεννιέται ποτέ μέσα του για ό,τι λέγει και πράττει. Πάντα έχει δίκιο και ενεργεί σωστά. Όχι μόνον οι γενικές αλήθειες, αλλά και κάθε λεπτομέρειά τους είναι αναμφισβήτητα ορθή. Σ' όλα πορεύεται όπως πρέπει. Με τέτοιες προϋποθέσεις δεν είναι δυνατόν να ανοίξει διάλογο ο φανατικός. Όταν μιλεί, το κάνει μόνο για να διαφωτίσει τους άλλους και να τους φέρει στο σωστό δρόμο. Όταν μιλούν οι άλλοι, συνήθως κλείνει τ' αυτιά του και συνεχίζει μετά το δικό του, το ίδιο πάντα τροπάριο, χωρίς καμιά παραλλαγή. Ουσιαστικά δεν ενδιαφέρεται για απόψεις που απορρίπτει ευθύς εξ αρχής με μόνη τη δικαιολογία ότι δεν συμφωνούν με τις δικές του!

Στογιάννος, Β. Π. (2011). *Η Εκκλησία στην ιστορία και στο παρόν*.
Θεσσαλονίκη: Πουρναράς, σ. 117-118.

3. Ο φανατισμός δεν μπορεί να επικαλείται Θεό

[...] Θεωρώ τον θρησκευτικό φανατισμό ως παρέκκλιση του γνήσιου θρησκευτικού βιώματος. Ο φανατισμός αυτός, που συχνά εξελίσσεται σε μισαλλοδοξία, αναπτύσσεται είτε από σπέρματα θρησκευτικού τύπου είτε από μη θρησκευτικές ρίζες, όπως από παράγοντες πολιτικούς, εθνικιστικούς, που ζητούν να χρησιμοποιήσουν τη θρησκεία για άλλες επιδιώξεις [...].

Εκτός όμως από τον φανατισμό, που εκδηλώνεται με βίαιο τρόπο, με όπλα, οι διάφοροι φανατικοί χρησιμοποιούν και άλλα μέσα: συκοφαντικά δημοσιεύματα, παραχάραξη κειμένων, περιφρονητικούς χαρακτηρισμούς και διάφορες υποτιμητικές ετικέτες, για να πλήξουν τους αντιφρονούντες και να παραπλανήσουν τους απλοϊκούς. [...]

Ο θρησκευτικός φανατισμός δεν εκφράζεται μόνο με καλάνικοφ, εκφράζεται και με τις τηλεοπτικές κάμερες, και με την επιτίμηση, διότι συνομιλούμε με έναν αλλόθρησκο άνθρωπο, και με τον σνομπισμό του αθεϊσμού της μόδας.

Γιαννουλάτος, Αναστάσιος, Αρχιεπίσκοπος Τυράνων και πάσης Αλβανίας.
Συνέντευξη στον Νίκο Ξυδάκη, εφημ. *Η Καθημερινή*, 31 Δεκεμβρίου 2010.

4. Θρησκεία και βία

[...] Καθημερινά γινόμαστε μάρτυρες εγκλημάτων που διαπράττονται στο όνομα του Θεού ή στο όνομα της θρησκείας, ενώ η διαδικτυακή και τηλεοπτική αναμετάδοση των εγκλημάτων αυτών αυξάνει τη φρίκη και τον αποτροπιασμό, διαχέοντας παράλληλα στις δυτικές κοινωνίες, όπως και στον τόπο μας, το αίσθημα ανασφάλειας και αβεβαιότητας, καθώς και την εχθρότητα έναντι των άλλων, ιδιαίτερα όσων έχουν πιο σκούρα επιδερμίδα από τη δική μας και ασπάζονται τη θρησκεία του Ισλάμ.

Σε όποια γωνιά του πλανήτη και αν κοιτάξει κανείς θα δει είτε θρησκευτικής φύσεως πολέμους είτε εγκλήματα και σφαγές που διαπράττονται στο όνομα της θρησκείας — στην καλύτερη περίπτωση βία και καταναγκασμός που ασκούνται στο όνομα της θρησκείας: Αφγανιστάν, Πακιστάν, Ιράν, Υεμένη, Σαουδική Αραβία, Ιράκ, Συρία, Παλαιστίνη, Αίγυπτος, Λιβύη, Σουδάν, Τυνησία, Αλγερία, Νιγηρία, Κένυα, ο κατάλογος μοιάζει μακρύς και ατελείωτος με τις χώρες και τις περιοχές, όπου δεν γίνεται σεβαστή η θρησκευτική ελευθερία και ανεξιθρησκία και όπου καταπατούνται βάνουσα και βάρβαρα στοιχειώδη και θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, όπως αυτό της θρησκευτικής ελευθερίας.

Το ίδιο διαδεδομένη είναι η θρησκευτική νομιμοποίηση της βίας ή η εξύμνηση σύγχρονων μορφών «δικαίου πολέμου», όπως στην περίπτωση των υπερσυντηρητικών χριστιανών φονταμενταλιστών της Αμερικής, ή η συγκεκριμένη, και μερικές φορές ακόμη και ανοιχτή, ευλογία των όπλων του πολέμου και των συγκρούσεων από θρησκευτικούς λειτουργούς, με τις περιπτώσεις του πολέμου στην Γεωργία και την Ουκρανία να αγγίζουν και τη δική μας, την ορθόδοξη οικογένεια. [...]

Αποκεφαλισμοί ανθρώπων, πυρπολήσεις εκκλησιών και ανείπωτες φρικαλεότητες και πρακτικές, που ο μέσος άνθρωπος του πολιτισμένου κόσμου θεωρούσε πως έχουν πια απωθηθεί και εξοριστεί στις πιο σκοτεινές γωνιές της ιστορίας, έχουν γίνει θέαμα καθημερινό και αποτρόπαιο [...].

Αναμφισβήτητο, αυτό το οποίο έχουμε επειγόντως ανάγκη είναι μοντέλα ειρηνικής συνύπαρξης, διαλόγου, ανοχής και καταλλαγής μεταξύ θρησκευτικών κοινοτήτων. Τρόποι επικοινωνίας, αλληλογνωριμίας και αποδοχής. [...]

Το φαινόμενο του θρησκευτικού φανατισμού, όμως, καλεί και εμάς τους Ορθόδοξους Έλληνες σε μετάνοια και αυτοκριτική εγρήγορση καθώς και στην υπέρβαση του διαχρονικού πειρασμού μας πως είμαστε ο νέος περιούσιος, ο νέος εκλεκτός λαός του Θεού, ένας πειρασμός που συχνά οδη-

γεί στον αποκλεισμό των άλλων και των διαφορετικών, καθώς και στην απόρριψη των ξένων, των προσφύγων και των μεταναστών. Επιτρέψτε μου να θυμίσω στην αγάπη σας ότι είμαστε αληθινοί χριστιανοί στο μέτρο και το βαθμό που παραμένουμε πιστοί στην ευαγγελική εντολή της αγάπης όλων ανεξαιρέτως των ανθρώπων, ανεξαρτήτως φυλής, φύλου, θρησκείας, κοινωνικής τάξης και προέλευσης, μιας αγάπης που περιλαμβάνει ακόμη και τους εχθρούς, είμαστε αυθεντικοί ορθόδοξοι, όταν δεν υποκύπτουμε στον πειρασμό να επιβάλουμε, με τα κοσμικά μέσα, τη βασιλεία του Θεού και να εκριζώσουμε με τη βία τα ζιζάνια που εμποδίζουν ή καθυστερούν την έλευσή της. Και είμαστε πιστοί στο διαχρονικά οικουμενικό πνεύμα του Ελληνισμού, όταν παραμένουμε ανοιχτοί και καταδεδεικμένοι σε όσους, διά των γραμμάτων, της παιδείας και της υιοθέτησης των αξιών μας επιθυμούν να ενταχθούν, να ζήσουν και να προκόψουν στην κοινωνία μας. [...]

Ιγνάτιος, Μητροπολίτης Δημητριάδος και Αλμυρού (2015). Η εξάπλωση του φαινομένου του θρησκευτικού φανατισμού και η μαρτυρία και το μαρτύριο των χριστιανών στο σύγχρονο κόσμο. Εισήγηση στο Διεθνές Διεπιστημονικό Συνέδριο με θέμα: «Θρησκεία και Βία» (Α.Π.Θ., 27-29 Απριλίου 2015), (απόσπασμα)

5. Φονταμενταλισμός

- **φονταμενταλισμός:** θεολογικό ρεύμα του αμερικανικού προτεσταντισμού, εχθρικό απέναντι στην επιστήμη, που στοχεύει στην επιστροφή στις εθνικές και θρησκευτικές παραδόσεις. || (επέκτ.) κάθε ιδεολογικό, πολιτικό κτλ. ρεύμα με παρόμοιες αρχές και στόχους: Μουσουλμανικός ~.

Λεξικό της κοινής νεοελληνικής (Ίδρυμα Μ. Τριανταφυλλίδη)

- **φονταμενταλισμός:**

Κάθε μορφή βίας στο όνομα της αλήθειας (θρησκευτικής, εθνικής, ιδεολογικής) επονομάζεται φονταμενταλισμός και αποτελεί συνώνυμο του φανατισμού είτε εκδηλώνεται ως μαζική δολοφονία [...] είτε ως «ιερός πόλεμος» της ισλαμικής τρομοκρατίας, των χριστιανικών σταυροφοριών και του επονείδιστου αντισημιτισμού.

Μπέγγος, Μ., Ο φονταμενταλισμός του ατομικισμού, εφημ. *Το Βήμα* (ηλ/νική έκδοση), 31.7.2011.

- **Ισλαμικός Φονταμενταλισμός**

[...] παρατηρούμε κυρίως στα οικονομικά αδύνατα αλλά και στα μεσαία στρώματα μια ριζική αντίδραση στον μεταμοντέρνο, δυτικό τρόπο ζωής που χαρακτηρίζεται από φαινόμενα όπως η ευρεία εξάπλωση της αθεΐας, η σεξουαλική ελευθεριότητα, ο ηθικός σχετικισμός, ο φεμινισμός, η νομιμοποίηση της ομοφυλοφιλίας, η αποδυνάμωση των συγγενικών δεσμών κ.τ.λ. Έτσι, στο επίπεδο της κουλτούρας, μπορούμε να δούμε την άνοδο του θρησκευτικού φονταμενταλισμού ως μια αντίδραση στους βασικούς προσανατολισμούς και ηθικούς κώδικες της ύστερης, παγκοσμιοποιημένης νεωτερικότητας. [...]

Η αντίδραση ενός αριθμού μουσουλμάνων είναι ένας αγώνας για επιστροφή στα fundamentals (δηλαδή, «στα βασικά»). Ο οδηγός σε αυτή τη στροφή προς τα πίσω είναι τα ισλαμικά ιερά κείμενα, κυρίως το Κοράνι, που οι φονταμενταλιστές ερμηνεύουν «κατά γράμμα». [...]

Μουζέλης Ν. Ο ισλαμικός φονταμενταλισμός. Εφημ. *Το Βήμα* (ηλ/νική έκδοση), 3.4.2016.

6. Ο ξένος μου εαυτός

[...] Χτίζουμε τείχη γύρω από την οικογένειά μας και τους συγγενείς μας για τους οποίους είμαστε πρόθυμοι να δώσουμε και τη ζωή μας, αδιαφορώντας αν στην υπόλοιπη δραστηριότητα μας πατάμε επί πτωμάτων για να εξελιχθούμε ή κλέβουμε το δημόσιο χρήμα ή ρυπαίνουμε το περιβάλλον ή προκαλούμε ατυχήματα κ.ο.κ [...]

Η ανακάλυψη των δικών μας ελαττωμάτων και αντιφάσεων, εγείρουν έντονο άγχος το οποίο απαιτεί κατευνασμό. Αυτός έρχεται συνήθως με την απόδοση στον άλλον του αρνητικού προσήμου, με το να χαρακτηρίσω την ιδιαιτερότητα του επικίνδυνη. Ο ξένος

δηλαδή "πληρώνει" το γεγονός ότι σε ένα βαθμό ο εαυτός μου μου είναι ξένος. Γίνεται περισσότερο κακός στα μάτια μου διότι του έχω αποδώσει και μέρος της δικής μου κακίας την οποία δεν αντέχω να αντικρίσω.[...] Σπάνια αντιμετωπίζουμε τη διαφορετικότητα του άλλου θετικά, διότι τότε θα έπρεπε αναγκαστικά να δούμε τον εαυτό μας περισσότερο κριτικά. [...]

Η έννοια του ξένου στους Τρεις Ιεράρχες

Αν οι Τρεις Ιεράρχες αντιμετώπιζαν το ξένο και το διαφορετικό πολιτικά, θα αρνιόντουσαν τη συνάντηση και την ώσμωση με τον ελληνισμό. Το αποτέλεσμα θα ήταν ένας χριστιανισμός κατώτερος από αυτόν που ζούμε σήμερα. Ο ελληνισμός αποτελούσε έναν ριζικά διαφορετικό πολιτισμό από τον Ιουδαϊκό. Οι Τρεις Ιεράρχες λόγω της σοφίας και της αγιότητάς τους, χωρίς να το γνωρίζουν ουσιαστικά εφάρμοσαν τη λογική των ζώντων οργανισμών: το κύτταρο βρίσκεται σε διαρκή ανταλλαγή της ύλης με τα γειτονικά του κύτταρα και με το αίμα που κυκλοφορεί μέσα στα αγγεία. Η ανταλλαγή αυτή είναι απαραίτητη προκειμένου το κύτταρο να μη νεκρωθεί και, έμμεσα, προκειμένου να διατηρήσει την ταυτότητά του. Διότι νεκρό και αποσυντεθειμένο παύει να έχει ταυτότητα.

Οι πολιτισμοί, επειδή είναι ζωντανοί, βρίσκονται σε διαρκή ανταλλαγή και ώσμωση. Έτσι εμπλουτίζονται οι ίδιοι αφ' ενός, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλουν σε μεγαλύτερη προσέγγιση και καλύτερη κατανόηση των ανθρώπων. Χωρίς αυτή την αλληλεπίδραση των πολιτισμών οι διάφοροι λαοί και τα έθνη θα παρέμεναν απολύτως ξένα και ακατανόητα το ένα για το άλλο. Και φυσικά, αυτό θα κατέληγε σε ακόμη μεγαλύτερη εχθρότητα από αυτή που βλέπουμε σήμερα, αφού το άγνωστο το φοβόμαστε. Και, φυσικά, χωρίς αυτή την κινητικότητα και ανάμιξη των πολιτισμών δεν θα ήταν δυνατό η Εκκλησία να επιτελέσει το ιεραποστολικό έργο της διάδοσης του Ευαγγελίου.

Θερμός, π. Β. (2005). *Οι δικοί μου οι ξένοι*. Αθήνα: Εν πλω, σ. 162-165.

7. Θρησκευτικές διαφορές

Η ειρηνική συμβίωση των θρησκευτικών κοινοτήτων μπορεί γενικά να προέλθει από δύο αντίθετες αφετηρίες. Είτε από την αδιαφορία για τη θρησκευτική εμπειρία, είτε από τη συνειδητή βίωση της βαθύτερης ουσίας της θρησκείας, όπως προβάλλει στη ζωή πολλών εξαιρετικών προσωπικοτήτων όλων των θρησκειών. Αντιστρόφως, η θρησκευτική μισαλλοδοξία και η εχθρότητα ανάμεσα σε συνυπάρχουσες θρησκευτικές κοινότητες είναι δυνατόν να αναπτυχθούν είτε από σπέρματα θρησκευτικού τύπου, έναν ακραίο φανατισμό, είτε από μη θρησκευτικές ρίζες, π.χ. παράγοντες πολιτικούς, εθνικιστικούς ή αιτίες ψυχολογικές, ιδιοτελείς, που ζητούν να χρησιμοποιήσουν τη

θρησκεία για άλλες επιδιώξεις... Βάση κοινής αποδοχής για την ειρηνική συνύπαρξη των θρησκευτικών κοινοτήτων, αλλά και των μη θρησκευτικών κύκλων... νομίζω ότι πρέπει να αποτελέσει η ελευθερία της θρησκευτικής συνειδήσεως και γενικότερα ο έμπρακτος σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. [...]

Ελευθερία και Αγάπη

Η ελευθερία της αγάπης δεν δεσμεύεται από τις πεποιθήσεις του άλλου[...]. Η χριστιανική αγάπη έχει εξ ορισμού πανανθρώπινες, παγκόσμιες διαστάσεις. Κανένας φραγμός δεν μπορεί να την αναστείλει, ούτε εθνικός ούτε θρησκευτικός. Όταν αποδεχόμαστε τον άλλο άνθρωπο και την άλλη κοινότητα με βαθύ σεβασμό της ελευθερίας τους, χωρίς την απαίτηση να δεχθούν αναγκαστικά τις δικές μας απόψεις, έχουμε άνεση αναστροφής με τους οπαδούς διαφορετικών θρησκευτικών αντιλήψεων, βαθύ σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα, προθυμία ουσιαστικής συνεργασίας για την παγκόσμια αποδοχή και την υπεράσπισή τους. [...]

Διάλογος

Διάλογος που σέβεται τις θρησκευτικές αρχές και απόψεις των άλλων δεν σημαίνει συγκρητισμό και αποχρωματισμό της πίστεώς μας. Αντίθετα, απαιτεί ουσιαστική γνώση της πίστεώς μας μαζί με συνεχή βίωσή της [...]. Παράλληλα με τον θεωρητικό διάλογο, στις πολυθρησκευτικές κοινωνίες προσφέρονται σημαντικές ευκαιρίες για έναν “διάλογο ζωής”. Ο τελευταίος δεν απαιτεί αποδοχή ή συμφωνία σε θέματα θρησκευτικών πεποιθήσεων, αλλά επικεντρώνεται στην κοινή αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων [...]. Εγκατάλειψη του διαθρησκειακού διαλόγου οδηγεί στην ανάπτυξη νέων εκφράσεων θρησκευτικού φανατισμού, που τελικά καταλήγουν σε έναν άλλο φοβερό, “διάλογο”, ανάμεσα στις αιφνιδιαστικές ενέργειες των τρομοκρατών και τους πυραύλους των ισχυρών.

Γιαννουλάτος, Αναστάσιος, Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας (2015). *Συνύπαρξη: Ειρήνη, Φύση, Φτώχεια, Τρομοκρατία, Αξίες. Θρησκευτολογική θεώρηση*. Αθήνα: Αρμός, σ. 45, 73-74, 149-150.

8. Ισοτιμία

[...] Λέγει ο Γέροντας Αρσένιος: "Κανένας δεν έχει κάτι παραπάνω ως δώρο από τον δημιουργό, ώστε να μεταβληθεί από άνθρωπο σε δεσπότη ανθρώπου [...]. Μεγάλο αμάρτημα είναι, και επομένως σοβαρό νόσημα, να γίνεται κανείς δεσποτικός κυρίαρχος πάνω στον άλλον. Μονάχα διάκονος οφείλει να είναι, όποια εξουσία και όποιο χάρισμα κι αν έχει. Αλλά όσο η ισοτιμία αυτή δεν πραγματώνεται στις πολιτείες μας, κι όσο ο άνθρωπος αγωνίζεται να τη φτάσει, οφείλει να εφαρμόζει το νόμο του Θεού για την φιλανθρωπία".

Ματσούκας, Ν. (1993). *Ζηλωτικά πόλεως Θεσσαλονίκης*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας, σ. 108.

1. Κλήση Παύλου

«Ασφαλώς ακούσατε για τη διαγωγή μου όσο ανήκα στην ιουδαϊκή θρησκεία, πως κατεδίωκα με πάθος την εκκλησία του Θεού και προσπαθούσα να την εξαφανίσω. Και πρόκοβα στον Ιουδαϊσμό πιο πολύ από πολλούς συνομήλικους συμπατριώτες μου, γιατί είχα μεγαλύτερο ζήλο για τις προγονικές μου παραδόσεις (Γαλ. 1,13-14).

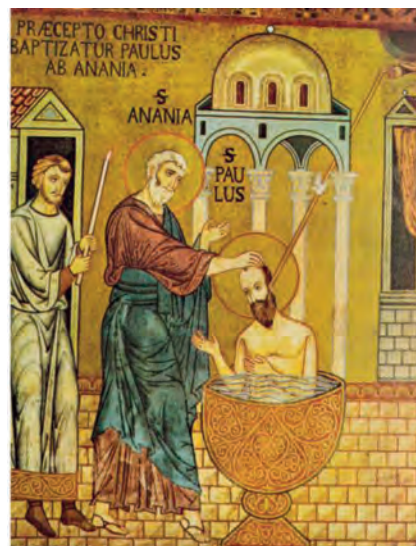
Την πίστη των χριστιανών την κατεδίωξα μέχρι θανάτου, συλλαμβάνοντας και κλείνοντας στις φυλακές άντρες και γυναίκες, όπως μπορεί να μαρτυρήσει και ο Αρχιερέας και όλο το Μέγα Συνέδριο. Απ' αυτούς πήρα και επιστολές συστατικές για τους αδελφούς μας τους Ιουδαίους στη Δαμασκό, και πήγαινα να φέρω στην Ιερουσαλήμ δεμένους και τους εκεί χριστιανούς για να τιμωρηθούν. Καθώς πήγαινα και πλησίαζα στη Δαμασκό, ξαφνικά κατά το μεσημέρι άστραψε γύρω μου δυνα-

τό φως από τον ουρανό. Έπεσα στη γη κι άκουσα μια φωνή που μου έλεγε: “Σαούλ, Σαούλ, γιατί με καταδιώκεις;” Κι εγώ απάντησα: “ποιος είσαι, Κύριε;” Η φωνή μου είπε: “Εγώ είμαι ο Ιησούς ο Ναζωραίος, που εσύ τον καταδιώκεις”. Όσοι ήταν μαζί μου είδαν το φως και φοβήθηκαν· δεν άκουσαν όμως τη φωνή εκείνου που μιλούσε. Εγώ είπα: “Τι να κάνω, Κύριε;” Τότε ο Κύριος μου απάντησε: “Σήκω και πήγαινε στη Δαμασκό. Εκεί θα μάθεις όλα όσα σου όρισε ο Θεός να κάνεις”.

Καθώς δεν έβλεπα από τη λαμπρότητα του φωτός εκείνου, μ' έπιασαν από το χέρι αυτοί που ήταν μαζί μου και με οδήγησαν στη Δαμασκό. Εκεί ζούσε κάποιος Ανανίας, άνθρωπος που ακολουθούσε πιστά όσα λέει ο Μωσαϊκός Νόμος, και τον τιμούσαν όλοι οι Ιουδαίοι που κατοικούσαν στη Δαμασκό. Αυτός ήρθε να με συναντήσει, στάθηκε μπροστά μου και μου είπε: “Σαούλ, αδελφέ μου, απόκτησε πάλι το φως σου”. Κι εγώ την ίδια στιγμή βρήκα το φως μου και τον κοίταξα. Κι αυτός μου είπε: “Ο Θεός των πατέρων μας σε διάλεξε να γνωρίσεις το θέλημά του, να δεις εκείνον που το εκπλήρωσε και ν' ακούσεις τη φωνή από το ίδιο του το στόμα. Γιατί εσύ θα γίνεις μάρτυράς του και θα μαρτυρήσεις σ' όλους τους ανθρώπους αυτά που είδες και άκουσες. Και τώρα, τι καθυστερείς, σήκω και βαφτίσου και ομολόγησε ότι αυτός είναι ο Κύριος, για να καθαριστείς από τις αμαρτίες σου”» (Πράξ. 22, 4-16).

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Γ' Γυμνασίου, ΔΕ 6, σ. 25-26.

2. Η βάπτιση του Παύλου

2. «Κύριε, πάρε με και δώσε τον εαυτό μου σε Σένα!»

Ο Μεσσίας του Ιουδαϊσμού εκείνης της εποχής δεν ήταν "ο πάσχων δούλος" του Ησαία, αλλά μάλλον μια ανέκφραστα μεγαλοπρεπή ουράνια μαζί και γήινη μορφή, με πολεμικές και διοικητικές ικανότητες, υψωμένη πάνω από την ανθρώπινη αδυναμία και το θάνατο. Ένας τέτοιος υπεράνθρωπος ήρωας δεν καταβάλλεται από τους εχθρούς του, ούτε αφήνει να σταυρωθεί. Η αποστολή του είναι η εξουσία, η καταδίκη, η εξαφάνιση των εχθρών του, κι η εγκαθίδρυση μιας αιώνιας κοσμοκρατορίας και μιας αιώνιας παγκόσμιας ειρήνης. [...] Αυτό λοιπόν ήταν το μεσσιανικό ιδανικό που κυριαρχούσε στο νου του Σαύλου. Ο σταυρικός του θάνατος στα μάτια του τον αποδείκνυε ψευτομεσσία, κι αυτό ήταν η αλάνθαστη απόδειξη που ξεσκέπαζε τις ψευδολογίες των οπαδών του. Και ιδιαιτέρως, εκείνη η συναδέλφωση Ιουδαίων και αλλοφύλων σε μια βασιλεία, αυτό ήταν κάτι το τερατώδες.

Πρέπει κανείς να τα έχει υπ' όψη του όλα αυτά, για να μπορέσει να μετρήσει τι σημασία είχε η είσοδος του χριστιανικού πνεύματος στη συνείδηση ενός ανθρώπου σαν τον Σαύλο, την στιγμή της μεταστροφής του στη Δαμασκό.[...]

Καμιά απολύτως αμφιβολία δεν απέμενε μέσα του για ό,τι είχε ζήσει αυτές τις λίγες στιγμές.

Και να, ο Σαύλος ήταν πάλι εντελώς ο ίδιος. Όχι κανείς ονειροπαρμένος, αλλά με τις σταθερές του σκέψεις, άνθρωπος της πράξης. " Τί ποιήσω, Κύριε; "

Υπεράσπισε το οχυρό του σαν ήρωας, μόλις όμως είδε ότι ο ζήλος του ήταν λανθασμένος, αποφασίζοντας γρήγορα, κατατάσσεται στην υπηρεσία του νικητή. Όχι θρήνοι για την κομματιασμένη ζωή του, ούτε απελπισμένα διαβήματα, αλλά έργα, το μάθημα απ' την αρχή, ανασύνταξη σε όλη τη γραμμή! Κύριε, πάρε με και δώσε τον εαυτό μου σε Σένα!

Holzner, J. (2001). *Παύλος*. Μτφρ. τ. Αρχιεπισκόπου Αθηνών και πάσης Ελλάδος Ιερωνύμου. Αθήνα:

Η Δαμασκός, σ. 46-49.

